

Bài 7

YÊU THIÊN NHIÊN, SỐNG HOÀ HỢP VỚI THIÊN NHIÊN

I – MỤC TIÊU BÀI HỌC

Giúp HS :

– Biết thiên nhiên bao gồm những gì. Hiểu vai trò của thiên nhiên đối với cuộc sống của mỗi cá nhân và loài người. Đồng thời, hiểu tác hại của việc phá hoại thiên nhiên mà con người đang phải gánh chịu.

– Biết cách giữ gìn bảo vệ môi trường thiên nhiên ; biết ngăn cản kịp thời những hành vi vô tình hoặc cố ý phá hoại môi trường tự nhiên, xâm hại đến cảnh đẹp của thiên nhiên.

– Hình thành ở HS thái độ tôn trọng, yêu quý thiên nhiên ; nhu cầu sống gắn gũi với thiên nhiên.

II – NHỮNG ĐIỀU CẦN LƯU Ý

1. Về nội dung

– Phân biệt được môi trường sống của con người gồm hai loại : môi trường xã hội là tất cả các quan hệ của con người với con người, trong hoạt động văn hoá, sản xuất, vui chơi, hoạt động chính trị – xã hội... ; còn môi trường tự nhiên là do thiên nhiên tạo ra cho con người như rừng, nước, không khí... Con người sống và tồn tại không thể tách rời khỏi môi trường thiên nhiên.

– *Trọng tâm chính của bài là hình thành ý thức tự giác, rèn luyện kỹ năng, thói quen tham gia, tuyên truyền, vận động mọi người cùng thực hiện việc giữ gìn, bảo vệ thiên nhiên.* Chính vì vậy, phải làm cho HS hiểu vai trò của thiên nhiên trong sự phát triển xã hội, con người ; hiểu tác hại của việc phá hoại môi trường.

2. Về phương pháp

Dạy – học bài này không nhất thiết tiến hành trong lớp học.

– Nếu có điều kiện, nên tổ chức dạy học ở ngoài trời, ở vườn sinh thái, vườn địa lí hoặc ở ngay nơi có cảnh thiên nhiên đẹp ; cũng có thể ở nơi thiên nhiên bị tàn phá. Cũng có thể cho xem phim ở rạp, tổ chức thảo luận và viết thu hoạch sau khi xem phim về cảnh đẹp thiên nhiên hoặc tác hại của việc phá huỷ môi trường tự nhiên.

Bản thân tên của bài "Yêu thiên nhiên, sống hoà hợp với thiên nhiên" đã gợi ý cho cách tổ chức dạy học để đạt mục tiêu của bài.

– Hình thức kiểm tra cũng có thể sáng tạo : để HS *sáng tác* (thơ ca, truyện ngắn, vẽ tranh hoặc sưu tầm hình ảnh, sự kiện với chủ đề giữ gìn, bảo vệ thiên nhiên, sống hoà hợp với thiên nhiên, sống chung với lũ như đồng bào sông Cửu Long...) hoặc viết về cảm xúc của mình trước các việc làm giữ gìn (hoặc phá hoại) môi trường ở địa phương. Cần tổ chức gợi ý cho HS đề xuất giải pháp, biện pháp giữ gìn, bảo vệ thiên nhiên, khắc phục hiện tượng ô nhiễm môi trường.

3. Tài liệu và phương tiện

Cần cập nhật những thông tin mới nhất về chủ trương của Đảng, pháp luật của Nhà nước và những số liệu mới nhất về vấn đề môi trường.

Ví dụ :

- Thiệt hại ở đồng bằng sông Cửu Long do lũ lụt gây ra.
- Luật Bảo vệ môi trường của Nhà nước Cộng hoà xã hội chủ nghĩa Việt Nam.
- Kế hoạch trồng 5 triệu ha rừng phòng hộ, rừng đầu nguồn.
- Kế hoạch phủ xanh đồi núi trọc.

– Những kẻ lâm tặc (âm mưu và thủ đoạn) phá hoại rừng ; những kẻ làm ăn phi pháp khai thác vàng và khoáng chất bừa bãi.

– Sự tàn phá, băng hình về sự phá hoại rừng, tác hại của việc phá hoại thiên nhiên đã gây ra bão lụt, ô nhiễm môi trường, thiếu lương thực, thiếu nước ngọt...

III – CÁC HOẠT ĐỘNG DẠY – HỌC CHỦ YẾU

Do đặc trưng của bài học, hình thức tổ chức dạy học có thể thực hiện theo nhiều phương án khác nhau, tùy theo điều kiện, khả năng của từng nơi.

1. Phương án thứ nhất : Tổ chức dạy – học trên lớp

Bài học được chia thành các hoạt động để giải quyết từng nội dung, từng yêu cầu của bài.

*** Hoạt động 1 : Giới thiệu bài**

Cho HS giới thiệu tranh ảnh về cảnh đẹp thiên nhiên đã sưu tầm trước và nói cảm nghĩ về cảnh đẹp đó.

*** Hoạt động 2 : Khai thác cảnh đẹp của thiên nhiên qua bài "Một ngày chủ nhật bổ ích"**

– GV nêu câu hỏi : Những chi tiết nào trong bài nói lên cảnh đẹp của địa phương, của đất nước mà em biết ?

– Hoạt động 1 nhằm giúp cho các em nhận thức được thiên nhiên là gì. Qua câu chuyện và liên hệ với thực tế tạo ra những xúc cảm ở HS trước cảnh đẹp của thiên nhiên.

*** Hoạt động 3 : Phân tích vai trò của thiên nhiên đối với con người và sự phát triển kinh tế – xã hội**

– Bằng các câu hỏi gợi ý, GV cho HS thảo luận để hiểu thiên nhiên bao gồm : nước, không khí, cây xanh, rừng, sông, biển, không khí, khoáng sản... ; để biết vai trò của thiên nhiên đối với con người, đối với sự phát triển kinh tế công, nông, lâm, ngư nghiệp, du lịch...

– Phân tích cảnh đẹp của thiên nhiên đối với cuộc sống tinh thần của con người.

Bằng câu hỏi gợi mở :

– Các em đã đi tham quan một số danh lam thắng cảnh của đất nước. Hãy kể và nói cảm xúc của các em về nơi đó.

– Có thể giới thiệu với HS về các cảnh đẹp bằng băng hình, tranh ảnh kết hợp với mô tả để HS cảm thụ được vẻ đẹp của thiên nhiên, gây được ở HS hoài bão, ước muốn tiếp xúc với cảnh đẹp thiên nhiên.

GV cần nhấn mạnh thiên nhiên là tài sản chung vô giá của dân tộc và nhân loại, có ý nghĩa vô cùng quan trọng đối với con người và sự phát triển các lĩnh vực kinh tế – xã hội. Nếu thiên nhiên bị tàn phá sẽ không thể gây dựng lại được như cũ, vì vậy cần giữ gìn, bảo vệ.

*** Hoạt động 4 : *Xác định trách nhiệm và các biện pháp giữ gìn, bảo vệ thiên nhiên để được sống chung với thiên nhiên***

Tổ chức thảo luận theo nhóm hoặc cả lớp các câu hỏi như :

– Bản thân mỗi người phải làm gì ?

– Gia đình, tập thể lớp nên làm gì ?

– Khi thấy những hiện tượng làm ô nhiễm môi trường, phá hoại (có ý thức hoặc không có ý thức) môi trường, cảnh đẹp của thiên nhiên, các em nên làm gì ?

GV cần nhấn mạnh : Không những mỗi người phải có ý thức bảo vệ mà còn phải biết nhắc nhở bạn bè, mọi người giữ gìn cảnh đẹp thiên nhiên, bảo vệ môi trường sống, biết tiết kiệm các nguồn tài nguyên thiên nhiên.

*** Hoạt động 5 : *Gợi ý cho cá nhân và tập thể lớp xây dựng kế hoạch, có hành động cụ thể giữ gìn bảo vệ môi trường sống***

2. Phương án thứ hai : Tổ chức dạy – học tại nơi có quang cảnh thiên nhiên đẹp của địa phương

Phương án thứ hai cũng phải đạt được các mục tiêu, yêu cầu của bài. Chỉ khác là không diễn ra trong phòng học. Tùy theo tính chất của thiên nhiên, cần có nội dung câu hỏi phù hợp để khai thác hết cảnh thực của tự nhiên, tạo ra cảm xúc ở HS.

Ví dụ : Thăm vườn quốc gia Cúc Phương thì cần khai thác hết cảnh thực của vườn quốc gia này về sinh vật, động vật và những đặc điểm nổi bật (như cây trò ngàn năm tuổi).

– Nếu có điều kiện, cần cho các em chứng kiến cảnh phá rừng của bọn lâm tặc và những người phá rừng làm nương rẫy, lấy củi đốt. Từ thực trạng trên có thể đặt ra các câu hỏi :

+ Tại sao rừng bị phá ?

+ Việc phá rừng đã gây tác hại như thế nào ? Làm thế nào để ngăn chặn hiện tượng phá rừng ?

HS sẽ tìm ra các biện pháp ngăn chặn nạn phá rừng phù hợp với các nguyên nhân cụ thể của thực tế : bọn lâm tặc thì phải xử lí bằng pháp luật ; những người không hiểu biết thì phải tăng cường giáo dục, tạo công ăn việc làm, xoá đói giảm nghèo ; giải quyết chất đốt thay củi tự nhiên...

Khi đi tham quan, thấy trò nên đem theo máy ảnh, giấy bút ghi chép... Sau buổi học có thể tổ chức triển lãm mẫu vật, ảnh, tranh vẽ, những bài viết về cảm xúc của HS đối với thiên nhiên nơi đến tham quan học tập.

Chú ý : Đi tham quan dã ngoại nơi có cảnh thiên nhiên đẹp, có thể tổ chức theo khối lớp.

3. Phương án thứ ba : Nếu tổ chức cho các em xem phim theo chủ đề, thăm viện bảo tàng thì có thể gợi ý viết thu hoạch theo yêu cầu của bài học. Cũng có thể thảo luận ngay sau khi xem phim hoặc tham quan viện bảo tàng.

– Khi đưa HS đi xem hoặc tham quan các viện bảo tàng, nhất thiết GV nên trao đổi trước với người hướng dẫn về mục tiêu, nội dung giáo dục để họ tập trung giới thiệu cho HS.

– Phải đề nghị HS mang theo giấy bút, sách vở ghi chép và chủ động đặt ra những câu hỏi đối với thầy và người hướng dẫn về những điều còn chưa rõ trong quá trình nghiên cứu, học tập.

Chú ý : Cả ba phương án đều cần tổ chức cho HS thảo luận, giải quyết các bài tập trong SGK.

IV – TƯ LIỆU THAM KHẢO

– GV sưu tầm và hướng dẫn HS sưu tầm tranh ảnh về cảnh đẹp của thiên nhiên, đất nước. Có thể tổ chức cho HS sưu tầm và trưng bày sản phẩm sưu tầm được.

– Liên hệ với đài truyền hình địa phương để cho HS xem băng hình về cảnh đẹp thiên nhiên của địa phương, của đất nước trong các chương trình "Đất nước – con người".